

Prof. Dr. STANISŁAW RUNGE

**MAŚĆ,
ODZNAKI I WIEK
KONIA**

WYDANIE DRUGIE.

LWÓW — POZNAŃ
NAKŁADEM WYDAWNICTWA POLSKIEGO.
1921.

K.2066

<http://rcin.org.pl>

PAŃSTWOWE
MUZEUM ZOOLOGICZNE

BIBLIOTEKA

Inw. Nr. K.2066.

Prof. Dr. STANISŁAW RUNGE

MAŚĆ,
ODZNAKI I WIEK
KONIA

WYDANIE II-gie.

LWÓW — POZNAŃ
NAKŁADEM WYDAWNICTWA POLSKIEGO.
1921.

44264

PAŃSTWOWE
MUZEUM ZOOLOGICZNE
BIBLIOTEKA
Inw. Nr. K.2066.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Biblioteka Muzeum i Inst. Zoologii PAN

K. 2066

1000000000435

Z DRUKARNI „PRASA” WE LWOWIE, ULICA SOKOŁA L. 4.

<http://rcin.org.pl>

OPISANIE KONIA.

Opis, rodowód (Nationale, Signalement) konia odbywa się według następującego porządku:

- 1) gatunek (**koń**),
- 2) płeć (**ogier, wałach, klacz**),
- 3) maść i odznaki (patrz niżej),
- 4) wiek (patrz niżej),
- 5) wysokość (**mierzona laską lub taśmą na koniu, równo ustawionym, od kopyta do najwyższego punktu kłębu**),
- 6) rasa (**krajowa, poprawna, półkrwi, pełnej krwi angielska, arabska, huculska, węgierska i t. d.**),
- 7) użytkowość (**wierzchowiec, pociągowy, juczny, z wymienieniem przeznaczenia rodzaju broni dla koni, należących do wojska**).

MAŚĆ.

Maścią nazywamy barwę sierści, która może być jednostajna lub mieszana.

Maści jednostajne:

I. **Siwa** = (*Schimmel*) = barwa sierści biała.

Odcienie maści siwej:

- 1) **Czysto-** (*presse*) **biała** (*weiss geborener Schimmel*) = sierść biała, skóra cielista, oczy o tęczęwce żółtej lub różowej, kopyta żółte.
- 2) **Mlecznobiała** (*Milchschimmel*) = sierść biała, skóra i kopyta czarne.

Ze zmieszania włosów siwych z czarnymi powstają maści:

- 1) **Murzynek** (*Mohrenkopf*) = mieszanina białych i czarnych włosów z przewagą maści czarnej na grzywie i ogonie.
- 2) **Żelazista** (*Eisenschimmel*) = mieszanina czarnej sierści z białą wytwarza barwę, podobną do barwy żelaza.
- 3) **Szpakowata** (*Grauschimmel*) = mieszanina sierści czarnej z brudnobiałą. Może być:
  - a) **jasnoszpakowata** (*Lichtgrauschimmel*),

b) **ciemnoszpakowata** (*Dunkelgrauschimmel*),

c) **szpakowata jabłkowita** (*geapfelter Grauschimmel*).

4) **Dropiata** (*Fliegelschimmel*) = na siwym tle czarne centki wielkości grochu.

Ze zmieszania sierści siwej z czerwoną:

1) **Różowa, szpakowatoróżowa** (*Rotshchimmel*).

a) **jasnoróżowa** (*licht Rothschimmel*),

b) **ciemnoróżowa** (*dunkel Rothschimmel*).

2) **Dereszowata** (*Honigschimmel*) = mieszanina kępek sierści brudnoczerwonej z białą. Maść ta podobna jest do rdzy na żelazie.

a) **jasnodereszowata** (*licht Honigschimmel*),

b) **ciemnodereszowata** (*dunkel Honigschimmel*).

3) **Hreczkowata** (*Forellenschimmel*) = na siwym tle rozsiane małe czerwone plamki wielkości grochu. Konie siwe w starości często stają się hreczkowate.

II. **Cisawa** czyli **kasztanowata** = (*Fuchs*) barwa sierści czerwono-ruda, grzywa

i ogon także czerwone jednak jaśniejsze od sierści na innych częściach ciała.

Odcienie:

- 1) **Jasnocisawa** czyli **jasnokasztanowata** (*Lichtfuchs*) = sierść barwy żółto-czerwonej, ogon i grzywa szare.
  - 2) **Złotocisawa** czyli **złotokasztanowata** (*Goldfuchs*) = sierść czerwona, połyskująca, podobna do połysku złota lub miedzi.
  - 3) **Cisawa jabłkowita** czyli **kasztanowata jabłkowita** (*geapfelter Fuchs*) = sierść czerwona, na niej okrągłe plamy tej samej maści.
  - 4) **Brudnocisawa** czyli **brudnokasztanowata** (*Dunkelfuchs*) = maść ciemniejsza od poprzednich.
  - 5) **Skarocisawa** czyli **skarokasztanowata** (*Kohlfuchs*) = sierść czarniawa z połyskiem czerwonym.
- III. **Gniada** (*Braun*) = maść brunatna, grzywa, ogon, skóra i kopyta czarne.

Odcienie:

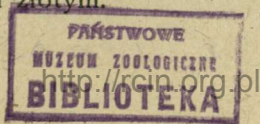
- 1) **Jasnogniada** (*Lichtbraun*) = sierść jasno-brunatna, wewnętrzne strony kończyn i brzuch jaśniejsze — żółtawe.

- 2) **Złotogniada** (*Goldbraun*) = sierść żółto-brunatna i lśniąca.
  - 3) **Kasztanowatogniada** (*Kastanienbraun*) = sierść ciemnobrunatna i połyskująca, podobna do łupiny owocu dzikiego kasztana.
  - 4) **Wiśniowogniada** (*Weichselbraun*) = sierść brunatna o połysku ciemnoczerwonym.
  - 5) **Gniada jabłkowita** (*Braungeapfelt*) = na gniadem tle okrągłe jaśniejsze plamy tej samej maści.
  - 6) **Ciemnogniada** (*Dunkelbraun*) = sierść ciemnobrunatna.
  - 7) **Skarogniada** (*Schwarzbraun*) = sierść tułowia i kończyn prawie czarna, nozdrza, słabizny i wewnętrzne strony kończyn gniade i podpałale.
- IV. **Bułana** (*Falb*) = sierść barwy złotej, skóra, ogon i kopyta czarne.

Odcienie:

- 1) **Jasnobułana** (*Lichtfalb*) = sierść jasno-żółtawa.
  - a) **Srebrnobułana** (*Silberfalb*) = sierść jasnożółtawa, połyskująca.
- 2) **Złotobułana** (*Goldfalb*) = sierść żółta o połysku złotym.

- 3) **Płowa** czyli **brudnobułana** (*Aschenfalb*)
sierść brudnoczarniawo-żółta.
  - 4) **Cisawobułana** (*Dunkelfalb*) = sierść
ciemnożółta, grzywa i ogon czarne,
przez grzbiet ciemna pręga.
  - 5) **Wilczata** (*Wolfsfalb*) = sierść brudno-
żółtawa, zmieszana z szarą.
  - 6) **Myszata** (*Mäusefalb*) = barwa sierści
podobna do sierści myszy polnych.
  - 7) **Sarnia** (*Rehfalb*) = sierść żółto-szara.
  - 8) **Izabelowata** (*Isabellfalb*) = sierść jasno-
żółta, skóra różowa, grzywa i ogon
białe lub żółte, kopyta żółte.
- V. **Kara** (*Rapp*) = sierść czarna na ca-
łym ciele, kopyta czarne.

Odcienie:

- 1) **Wronia** (*Sommerrapp*) = sierść czarna,
bez połysku. Nozdrza, brzuch i we-
wnętrzne strony kończyn jaśniejsze —
ogorzałe.
- 2) **Kara lśniąca** (*Glanzrapp*) albo **kara jabł-
kowita** = sierść czarna z połyskiem;
na zadzie jaśniejsze okrągłe plamy.

Maści mieszane:

- I. **Mroziata** (*Stichelhaar*) = pojedyncze
włosy białe, rozsiane na innej maści.

- 1) **Gniado-mroziata** (*Stichelhaariger Braun*)
= białe włosy, rozsiane na maści gniadej.
- II. **Tarantowata** (*Getigert*) = na białem tle okrągłe plamy wielkości jabłka lub pięści barwy gniadej, cisawej, bułanej i td.
- 1) **bułanotarantowata** (*Gelbtiger*),
2) **cisawotarantowata** (*Rottiger*),
3) **skarotarantowata** (*Schwarztiger*),
4) **myszatotarantowata** (*Mäusetiger*).
- III. **Srokata** (*Scheck*) = na białem tle nieregularne plamy różnej barwy.
- 1) **Karosrokata** (*Schwazscheck*),
2) **Cisawo** „ (*Rotscheck*),
3) **Gniado** „ (*Braunscheck*),
4) **Bułano** „ (*Falbschek*),
5) **Myszato** „ (*Achtschek*).
- IV. **Jabłkowita** (*Geapfelt*) = okrągławe plamy wielkości jabłka, rozrzucone na zadzie i bokach konia tej samej barwy.

ODZNAKI.

Odznaki sa to białe plamy na głowie i kończynach.

Na głowie:

- 1) **Muszka, kwiatek** (*Flocke, Blümchen*) = maleńka, biała plamka na środku czoła.

- 2) **Gwiazdka** (*Stern*) = większa plamka na środku czoła.
- 3) **Kółko** (*Ringstern*) = kółko białych włosów na środku czoła.
- 4) **Strzałka** (*Keilstern*) = wydłużona gwiazdka.
- 5) **Łysina** (*Blesse*) = biała, długa pręga, ciągnąca się od czoła do nozdrzy.
- 6) **Latarnia** (*Laterne*) = szeroka łysina.
- 7) **Chrapka** (*Sznäuzel, Schnippe*) = biała plama na nozdrzach lub na górnej wardze.
- 8) **Mleczna morda** (*Weisses Untermaul, Milchmaul*) = biała plama, podobna do wargi, zamaczanej w mleku; może znajdować się na jednej lub obu wargach.
- 9) **Morda nakrapiana** (*Krötenmaul*) = na miejscach słabo owłosionych, zazwyczaj u koni maści siwej, bułanej, srokatych i tarantów w okolicy warg, nozdrzy i oczu większe lub mniejsze niebiesko-czarne plamki.

Na kończynach:

- 1) **Biała piętka** (*Weiss geballt*) = białe włosy na piętках.
- 2) **Biała korona** (*Weiss gekrönt*) = białe włosy na koronie.

- 3) **Biała pęcina** (*Weiss gefesselt*) = białe włosy pokrywają koronę i pęcinę. Sierść biała może sięgać do połowy pęciny lub powyżej pęciny.
- 4) **Biała kończyzna** (*Weisser Fuss*) = sierść biała sięga do połowy nadpęciny. O ile to ma miejsce w równej wysokości na obu kończynach, koń nazywa się w pończoszkach (*Fusshalbgestiefert*). Sierść biała może sięgać do napięstka wzgl. stawu skokowego i wyżej, i wówczas wyrażamy się: biała kończyzna po napięstek, staw skokowy i t. d. (*Fusshochgestiefert*).

Przy tych odznakach należy wymienić, na której kończynie lub na których kończynach znajdują się one.

Odznak w postaci białych plamek na grzbiecie nie podaje się, bo zazwyczaj znikają a pochodzą tylko od ucisku siodła wzgl. uprząży. Blizny, wytarta sierść, wytarty ogon, ogon kusy, pręga przez grzbiet, ślepotą (wybita, zanikła gałka oczna), znaki wypalone należy przy opisie zawsze wymieniać.

Gdy koń nie ma żadnych odznak, należy to zaznaczyć, n. p.: Wałach gniady, bez odznak.

ROZPOZNAWANIE WIEKU PO ZĘBACH.

Ogiery i wałachy mają po 40 zębów, klacze 36 zębów. Siekacze dzielą się na cęgi, średnie i okrajki.

Okresy zębów siecznych:

- 1) *Okres zębów mleczych.* Od urodzenia do $2\frac{1}{2}$ lat.

Żrebię kilkudniowe posiada cęgi mlecze

„ **4—6 tygodni** posiada średniemlecze

„ **6 miesięczne** posiada okrajki mlecze

„ **1 rok:** starte rejestry na cęgach mleczych.

„ **$1\frac{1}{2}$ roku:** starte rejestry na średnich mleczych.

„ **2 lata:** starte rejestry na wszystkich siecznych mleczych.

- 2) *Okres zmiany zębów siecznych.*

Od $2\frac{1}{2}$ do końca 5 lat lub początku 6 lat.

$2\frac{1}{2}$ lat: stałe cęgi, wyklute do połowy.

3 lata: stałe cęgi, wyrosłe całkowicie.

$3\frac{1}{2}$ lata: stałe średnie, wyklute do połowy.

4 lata: stałe średnie, wyrosłe całkowicie.

$4\frac{1}{2}$ lata: stałe okrajki, wyklute do połowy.

5 lat: wszystkie sieczne stałe, wyrosłe całkowicie.

3) *Okres poprzecznie owalny.* Od początku 6. roku do końca 11. względnie początku 12. roku.

6 lat: starte rejestry na cęgach dolnych.

7 lat: starte rejestry na średnich dolnych.

8 lat: starte rejestry na wszystkich dolnych.

9 lat: (wrąb) starte rejestry na cęgach górnych.

10 lat: (wrąb) starte rejestry na średnich górnych.

11 lat: (wrąb) starte rejestry na wszystkich górnych.

4) *Okres okrągły (obły).* Od początku 11. do końca 17. r. wzgl. początku 18. r.

12 lat: kształt obły cęgów dolnych.

13 lat: kształt obły średnich dolnych.

14 lat: kształt obły okrajków dolnych.

15 lat: kształt obły cęgów górnych.

16 lat: kształt obły średnich górnych.

17 lat: kształt obły okrajków górnych.

5) *Okres trójkątny.* Od początku 18. r. do końca 23. r. wzgl. początku 24. r.

18 lat: kształt trójkątny cęgów dolnych.

19 lat: kształt trójkątny średnich dolnych.

20 lat: kształt trójkątny okrajków dolnych.

21 lat: kształt trójkątny cęgów górnych.

22 lat: kształt trójkątny średnich górnych.

23 lat: kształt trójkątny okrajków górnych.

6) ***Okres podłużnie owalny.*** Od początku 24. roku do końca życia.

24 lat: kształt podłużnie owalny cęgów dolnych.

25 lat: kształt podłużnie owalny średnich dolnych.

26 lat: kształt podłużnie owalny okrajków dolnych.

UWAGA:

Znikanie rejestrów górnych nie jest tak regularne jak dolnych i dlatego należy się kierować także kształtem powierzchni trącej, występującej wybitnie tylko na cęgach i średnich, na okrajkach mniej wyraźnie. Począwszy od okresu trójkątnego, nie wyrażamy się, że kończy n. p. 18 lat, tylko — markuje 18 lat.

PRZYKŁADY:

- 1) **Klacz gniada**, bez odznak, na prawem kopycie wypalony Nr. 456, lat 10, 158 cm. wysoka, półkrwi angielskiej, wierzcho-wiec.
  - 2) **Wałach kasztan** z wydłużoną strzałką, chrapka na górnej wardze, biała piętka na przedniej lewej, biała korona na przed-niej prawej, białe pęciny na obu tyl-nych, lat 6, wysoki 165 cm., rasa po-prawna, pociągowy.
  - 3) **Ogier siwy**, na lewym ganaszu wupa-lone L, lat 8, 170 cm. wysoki lipicański, rozplodnik.
  - 4) **Wałach skarogniady**, jabłkowity, z ły-siną, biała kończyna do połowy nadpęciny na lewej przedniej, biała korona na obu tylnych, 160 cm. wysoki, rasa ciężka, pociągowy, artyl. w. p...
  - 5) **Klacz cisawotarantowata**, z mordą na-krapianą, lat 12, wysoka 176 cm. rasa belgijska pociągowa.
-

60
Biblioteka Muzeum i Inst. Zoologii PAN

K. 2066

1000000000435